Valtiovarainministeriö 11.10.2024

**Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lisäselvityspyyntö 8.10.2024**

*TE-palvelujen järjestämisvastuun siirtoon liittyvän rahoitusvastuun siirrosta kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta (esityksessä HE 207/2022 vp tarkoitettu poikkileikkaushetken mukainen siirto ja siirtymäajan rahoitus); mitä se konkreettisesti tarkoittaa käsiteltävänä olevassa esityksessä HE 109/2024 vp*.

- Esityksessä HE 207/2022 vp todetaan: ”Työvoimapalveluihin myönnettävän rahoituksen koko maan taso määriteltäisiin valtion vuoden 2024 talousarvion perusteella. Mahdolliset uudet, vuodesta 2025 voimaantulevat muutokset huomioitaisiin myös rahoituksen lähtötasossa.” Käytännössä tämä tarkoittaa, että kunnille siirtyy valtionosuusrahoitusta työvoimapalveluiden hoitamiseen saman verran kuin valtio olisi budjetoinut palveluihin vuonna 2025, huomioiden myös sellaiset muutokset jotka vuonna 2025 joko lisäävät tai vähentävät määrärahan tarvetta. Valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja sen yhteydessä annettuihin budjettilakeihin sisältyy tällaisia työvoimapalveluita koskevia tehtävämuutoksia. Näistä löytyy tarkempi erittely momentin 28.90.30 perusteluista kohdasta Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset. Yhteenlaskettuna työvoimapalveluita koskevat tehtävämuutokset vähentävät kuntien kustannuksia ja täten myös kunnille myönnettävää valtionosuutta noin 51 milj. eurolla. Tehtävämuutokset huomioiden kuntien peruspalvelujen valtionosuus kasvaa 607 milj. eurolla TE- ja Koto-uudistusten myötä.

- Siirtymäajan rahoitus tarkoittaa, että rahoituksen kuntakohtaisessa kohdentumisessa huomioidaan laskennallisten valtionosuuskriteereiden lisäksi osittain myös vuoden 2023 toteutuneet työvoimapalveluiden kustannukset. Toteutuneissa kustannuksissa on huomioitu yllämainitut tehtävämuutokset. Siirtymäajan rahoitus ei vaikuta rahoituksen kokonaistasoon, vaan ainoastaan kuntakohtaiseen kohdentumiseen.

- Lisäksi kunnille korvataan laajeneva työttömyysetuuksien rahoitusvastuu erillisellä valtionosuuden lisäyksellä. Lisäys on noin 216 milj. euroa. Korvauksen laskenta perustuu lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (31 a §) sekä sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen.

*Kommentti Kuntaliiton lausuntoon TE-palveluiden rahoituksen osalta*

Kuntaliitto on lausuntonsa mukaan huolissaan siitä, että TE-palvelu-uudistuksen rahoitus ei vastaisi uusien velvoitteiden aiheuttamia kuluja ja että palvelut olisivat siirtymässä aliresursoituna. Kuntaliiton arvion mukaan siirtyvien palveluiden kulut olisivat vähintään 680 milj. euroa, mutta summassa ei esimerkiksi ole huomioitu tehtävämuutoksista aiheutuvaa kustannusten pienenemistä noin 51 milj. eurolla. Kunnille siirtyvä rahoitus on tehtävämuutokset huomioiden 590 milj. euroa. Toisin kuin Kuntaliiton lausunnossa todetaan, valtiovarainministeriö ei ole tehnyt arviota siirtyvien palveluiden kustannuksista. Arvio, jota käytetään siirtymäajan rahoituksen laskennassa, on tehty työ- ja elinkeinoministeriössä ja se perustuu vuoden 2023 toteutuneisiin kustannuksiin eikä siten ole suoraan hyödynnettävissä arviona vuoden 2025 kustannuksista.

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin siirtyy se määräraha, joka olisi budjetoitu valtion talousarvioon kyseisten tehtävien järjestämiseen, mikäli valtio edelleen vastaisi työvoimapalveluiden järjestämisestä vuonna 2025 eli noin 607 milj. euroa,

kun siihen lasketaan mukaan kotoutumispalvelut. Palveluiden toteutuneet kustannukset ovat vaihdelleet vuosittain, eikä palveluiden järjestämiselle ole olemassa objektiivisesti määritettävää oikeaa tasoa, sillä valtaosa palveluiden tarjoamisesta perustuu työvoimapoliittiseen harkintaan. Kunnilla on työvoimapalveluiden järjestämisessä ja tarjoamisessa laaja harkintavalta. Työvoimapalveluiden järjestäminen on tiettyjä palveluprosessia koskevia tehtäviä, muutosturvakoulutusta ja 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea lukuun ottamatta harkinnanvaraista, eikä palveluiden tarjoamiseen liity laissa määritettyä minimipalveluvelvoitetta. Näin ollen palveluiden järjestäminen voi joustaa rahoituksen tason mukana.

Kuntaliitto toteaa lausunnossaan, että momentille 32.30.51 (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut) budjetoidut määrärahat ovat laskeneet yli 100 milj. euroa kolmen viimeisen vuoden aikana. Momentille myönnettiin vuonna 2021 varsinaisessa talousarviossa noin 276 miljoonaa euroa ja vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa noin 184 miljoonaa euroa eli noin 92 miljoonaa euroa vähemmän kuin kolme vuotta aiemmin. Vuoden 2021 lisätalousarvioilla kuitenkin vähennettiin käytettävissä olevan määrärahan määrää noin 15,4 miljoonalla eurolla. Vuonna 2021 momentilta rahoitettiin muun muassa yritystoiminnan kehittämispalveluiden, valtionhallintoon työllistämisen, työllisyyspoliittisen avustuksen ja rekrytointitukikokeilun kustannuksia. Nämä ovat kaikki sellaisia palveluita, joita ei ole budjetoitu vuodelle 2025, koska palvelut ovat päättymässä tai päättyneet. Vuoden 2021 lisätalousarviot ja poistuvat palvelut huomioiden vuosien 2021 ja 2024 talousarvioiden välinen momentille 32.30.51 myönnetyn määrärahan erotus on noin 34,3 miljoonaa euroa. Yksittäisenä talousarviovuonna palveluihin on voitu käyttää budjetoitua määrää enemmän tai vähemmän määrärahaa, minkä on mahdollistanut valtion talousarviossa siirtomäärärahamomenttien käyttö (talousarviovuodelle budjetoitu käyttämätön määräraha siirtyy käytettäväksi seuraavalle vuodelle). Kuntien kohdalla joustoa syntyy siitä, että yksittäisenä toimintavuotena kunta voi käyttää laskennallisesti työvoimapalveluihin kohdentuvaa valtionosuuden määrää enemmän tai vähemmän rahaa työvoimapalveluiden järjestämiseen riippuen esimerkiksi suhdannetilanteesta.

Kuntaliiton lausunnossa kerrotaan kuntien rahoitusosuuden työttömien etuuskuluista kasvavan arviolta 216 milj. euroa uudistuksen myötä. Etuuskulut kompensoidaan kunnille uusimpien käytettävissä olevien eli vuoden 2023 työttömyystietojen perusteella. Kuntaliitto toteaa aivan oikein, että kuntien suurempi rahoitusosuus etuuksista lisää kuntatalouden suhdanneriskiä. Kuntien rahoitusosuus on olennaisen tärkeä osa TE-uudistusta, koska sitä kautta kunnilla on voimakkaat kannustimet toimia tehokkaasti ja etsiä parhaita keinoja työttömien työnhakijoiden työllistymiseksi.